

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всеукраїнський перепис населення 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality>. – Назва з екрана.
2. Кримінал у стилі етно [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prokuratura.org.ua/?p=2035>. – Назва з екрана.
3. МВС України : [сайт] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/category/4687>. – Назва з екрана.
4. Генеральна прокуратура України : [сайт] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>. – Назва з екрана.
5. Бандурка О. М. Протидія злочинності [Електронний ресурс] / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. – Режим доступу: <http://ovsgeneral.org.ua/info/info/6>. – Назва з екрана.
6. Босенко В. В. До питання протидії злочинам, учиненим представниками етнічних меншин / В. В. Босенко // Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 23–24 груд. 2011 р.). – Одеса : ОДУВС, 2011. – С. 38–39.
7. Матвійченко В. М. Деякі особливості суб'єкта злочинів, які пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів і скоєні особами циганської національності / В. М. Матвійченко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2004. – № 1. – С. 257–262.

Сердюк Іван Вікторович, ад'юнкт
кафедри філософії права та юридичної
логіки Національної академії внутрішніх
справ

КОРЕЛЯЦІЯ ПРАВОВИХ І МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Протягом усієї історії філософсько-правової думки питання кореляції, співвідношення правових і моральних цінностей було предметом гострих дискусій. Це принципове питання, осмислення якого є певним інтелектуальним викликом, передусім якщо його вирішувати не тільки на рівні

теоретизування, а й на рівні юридичної практики. Правові й моральні цінності характеризуються високим ступенем єдності та загальності. На нижчих же рівнях зазначені цінності набувають самостійності й унікальності. Європейській правовій культурі притаманне інструментальне ставлення до правових цінностей, а у вітчизняній традиційній правосвідомості відбувається змішування правових і моральних цінностей. В умовах формування та розвитку інформаційного суспільства спостерігається активна взаємодія і взаємопроникнення моральних і правових цінностей. У нову епоху комп'ютерної культури особистість розкриває себе через самовизначення як автономну клітину соціуму, і тому, зауважує Л. Фуллер, «кожний відступ від принципів внутрішньої моралі права є зневагою гідності людини як відповідальної особи» [1, с. 154]. Український дослідник В. М. Братасюк із цього приводу зазначає: «У постмодерному юридичному мисленні відчувається глибокий антропологічний поворот, розуміння невід'ємності права від людської самості, його взаємозв'язку з усім розмаїттям людської життєдіяльності» [2, с. 158].

Як свідчить світовий досвід, питання взаємодії права і моралі актуалізуються в переломні періоди історії суспільства, коли відбувається не лише трансформація економічного, політичного та соціального устрою, а й усього укладу життя. З розвитком й ускладненням суспільних процесів проблема взаємодії права і моралі набуває дедалі важливішого значення. У сучасному суспільстві, зокрема інформаційному, відбувається ускладнення його структури і процесів, у ньому вже немає єдиної для всіх системи моральних цінностей. Плюралізм моралі обумовлює плюралізм праворозуміння, що призводить до розбіжностей у розумінні взаємозв'язку права й моралі. Різні варіанти розв'язання цієї проблеми мають не протидіяти, а співіснувати і взаємодіяти.

Взаємозв'язок права й моралі має складний взаємообумовлений характер. Право створює умови благополучного життя в суспільстві, які включають вимоги рівності всіх перед законом і розумної міри свободи. Беззаконня і вседозволеність призводить до морального занепаду, а право й законність, відповідно, можуть сприяти формуванню моральних

критеріїв і звичок людей. Правова регуляція життєдіяльності людини повинна поєднуватися з моральною регуляцією та переконаннями. Право і мораль діалектично пов'язані та взаємозумовлені: під впливом високоморальних норм і цінностей право постійно вдосконалюється, водночас, право чинить зворотний вплив на моральність, поведінку і традиції людей. Однак, оскільки право й мораль є різними формами суспільної свідомості, ця взаємодія є складною і неоднозначною.

Право, що ґрунтується на моральних принципах, легше сприймається людьми і не викликає відторгнення, засобом його забезпечення буде не лише державний примус, а й громадська думка. Якщо ж право суперечить моральним переконанням суспільства, його будуть ігнорувати, порушувати. Там, де право не захищає своїх громадян, панує беззаконня та несправедливість, відбувається «ампутація» моралі. Історія цивілізації демонструє, що мораль неможлива без права, оскільки немає моралі без свободи, а свободи – без правового забезпечення її гарантій.

Взаємодія моралі та права не є одnobічним впливом моралі на право чи навпаки, це процес взаємовпливу, який сприяє прогресу як моральних, так і правових відносин. Впливаючи на мораль, право сприяє більш глибокому її укоріненню в суспільстві, воно під впливом моралі постійно збагачується, зростає його авторитет і роль як соціального регулятора суспільних відносин. Будучи найважливішими засобами соціальної регуляції, право й мораль керують людськими вчинками, упорядковують взаємини людей і формують у них модель поведінки, зорієнтовану на пріоритет справедливості, загального блага, гуманності, законності, рівноправності й інших найважливіших принципів і правил людського співжиття: «Об'єктивна зумовленість взаємодії права та моралі в сучасному правовому житті визначається тим, що правові закони втілюють у собі принципи гуманізму, справедливості та рівності людей, закони правої держави реалізують вищі моральні вимоги сучасного демократичного суспільства» [3, с. 90].

Взаємозалежність моралі й права має не причиново-наслідковий, а логічний характер, коли одне поняття є

необхідною частиною іншого. У тих випадках, коли право не передбачає можливості регулювання суспільних відносин своїми нормами, йому на допомогу приходить мораль, а у випадках безсилля моралі діє право, яке може застосувати примус. У практичному аспекті це зумовлює необхідність постійного укріплення демократичних інститутів, підвищення професіоналізму законодавця, морального почуття громадян. Сучасна наука має достатній потенціал для подальшого розвитку досліджень у галузі взаємодії права й моралі, а нинішня недосконалість демократичних інститутів, організації законодавчої роботи, низький рівень правової та моральної свідомості громадян актуалізують дослідження в цьому напрямі.

В умовах сучасності проблема взаємодії права і моралі має знайти розв'язання в їх оптимальному поєднанні. Право й мораль визначаються як елементи соціального регулювання суспільства через наділення дій індивіда правовими значеннями, моральним сенсом, це дієві механізми впливу на суспільні відносини. Механізм морально-правової взаємодії сприяє подоланню соціальних суперечностей і конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фуллер Л. Мораль права / Л. Фуллер ; пер. с англ. Т. Даниловой. – М. : ИРИСЭН, 2007. – 306 с.

2. Братасюк В. М. Інтелектуальна традиція постмодерну та проблеми реформування правової системи України [Електронний ресурс] / В. М. Братасюк // Проблеми філософії права. – 2004. – Том II. – С. 156–162. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9668/18-Bratasyuk.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана.

3. Єлманова О. М. Право та мораль: співвідношення понять в контексті аналізу основних регуляторів суспільних відносин, чинників та наслідків їхнього регуляторного впливу [Електронний ресурс] / О. М. Єлманова // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 89–93. – Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_4/89.pdf. – Назва з екрана.